

Омельченко А. В.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного та трудового права
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОТРИМАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

У розділі зазначається, що серед некомерційних (неприбуткових) видів міжнародного економічного співробітництва особливе місце займає міжнародна технічна допомога. Відносини, що виникають у сфері її залучення, використання та надання регулюються Конституцією України, Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Бюджетним, Податковим та Митним кодексами України, рядом підзаконних нормативно-правових актів та міжнародними договорами України. Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги затверджений Постановою Кабінету Міністрів України.

Міжнародною технічною допомогою є фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України. Законодавство України визначає процедуру залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, в тому числі державної реєстрації, моніторингу проектів (програм), акредитації виконавців (юридичних осіб – нерезидентів), реєстрації представництв донорських установ в Україні, системі суб'єктів правовідносин у сфері залучення та використання іноземних інвестицій, особливості оподаткування та митного регулювання міжнародної технічної допомоги.

У розділі здійснено огляд міжнародних договорів України у сфері правового регулювання міжнародної технічної допомоги. Зазначено, що на міжнародному рівні координація міжнародної технічної допомоги здійснюється відповідно до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги.

Автором обґрунтована необхідність прийняття окремого Закону України «Про міжнародну технічну допомогу».

Зроблено висновок про те, що удосконалення правового регулювання міжнародної технічної допомоги є важливим фактором підвищення ефективності проведення економічних реформ в Україні та її міжнародної економічної інтеграції.

Вступ

Серед некомерційних (неприбуткових) видів міжнародного економічного співробітництва особливе місце займає міжнародна технічна допомога. Міжнародна технічна допомога є одним із видів зовнішньої економічної допомоги, що надходить в Україну від зарубіжних донорів – іноземних держав та міжнародних організацій. Важливість напрямів використання такої допомоги (наприклад ліквідація наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, тощо), активність зарубіжних донорських організацій у розбудові громадянського суспільства в Україні, обсяги міжнародної технічної допомоги, політичний та соціально-економічний ефект від її надання свідчать про актуальність дослідження правових аспектів використання такої допомоги.

1. Загальні положення про правове регулювання міжнародної технічної допомоги

Окремі питання адміністративно-правового регулювання, залучення та використання, податкового, митного та валютного регулювання міжнародної технічної допомоги вже були предметом наукових досліджень у сфері права [14; 16; 17; 21; 22].

На сьогодні, відносини, що виникають у сфері залучення, використання та надання міжнародної технічної допомоги, регулюються Конституцією України [1], Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [2], Бюджетним кодексом України [3], Податковим кодексом України [4], Митним кодексом України [5], іншими нормативно-правовими актами, міжнародними договорами України.

Нормативно-правовими актами України, що безпосередньо регулюють правовідносини у зазначеній сфері є Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153 [6] та Паризька декларація щодо

підвищення ефективності зовнішньої допомоги [7], до якої Україна приєдналася згідно Указу Президента України від 19 квітня 2007 р. № 325/2007.

Зупинимося на характеристичі правових засад отримання та використання міжнародної технічної допомоги в Україні, а також її оподаткування та митного регулювання.

Основним нормативно-правовим актом у сфері правового регулювання міжнародної технічної допомоги є Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153 (далі – Порядок).

Зазначений Порядок визначає процедуру залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, в тому числі державної реєстрації, моніторингу проектів (програм), акредитації виконавців (юридичних осіб – нерезидентів), реєстрації представництва донорської установи в Україні.

При цьому його дія не поширюється на проекти (програми), які фінансуються Агентством США з міжнародного розвитку відповідно до пункту (с) статті 7 Угоди про виконання завдання у сфері розвитку між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для сприяння більш прозорим та підзвітним процесам врядування за широкої участі громадян (Угода АМР США № 121-0001-АА) від 17.09.2014 р. [8] та пункту (с) статті 7 Угоди про виконання завдання у сфері розвитку між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для сприяння стійкому економічному розвитку на широкій суспільній основі як засобу забезпечення сталої демократії в Україні (Угода АМР США № 121-0002-АА) від 17.09.2014 р. [9] в частині визначення бенефіціара та його участі в процесі залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги. Дія цього Порядку не поширюється на проекти (програми), які спрямовані на підтримку розвитку інститутів громадянського суспільства, в частині визначення бенефіціара та його участі в процесі залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, а також на проекти (програми), які фінансуються Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) відповідно до Угоди між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про статус Представництва НАТО в Україні від 22.09.2015 р. [10].

Міжнародна технічна допомога визначається як фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України. Міжнародна технічна допомога може залучатись у вигляді: будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні; робіт і послуг; прав інтелектуальної власності; фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті; інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій [6; 14; 16; 17; 21; 22].

Систему суб'єктів правовідносин у сфері залучення та використання іноземних інвестицій складають такі суб'єкти:

бенефіціар – центральний орган виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна, Київська, Севастопольська міська держадміністрація, до компетенції яких належить формування та/або реалізація державної політики у відповідній галузі чи регіоні, де передбачається впровадження проекту (програми), що заінтересована в результатах виконання проекту (програми), виконавчий орган місцевого самоврядування, юрисдикція якого поширюється на територію реалізації проекту (програми), Секретаріат Кабінету Міністрів України, Офіс Президента України, комітети та Апарат Верховної Ради України, Національний банк, Верховний Суд, вищі спеціалізовані суди, Національне антикорупційне бюро, Рахункова палата, інші державні органи;

виконавець – будь-яка особа (резидент або нерезидент), що має письмову угоду з партнером з розвитку або уповноваженою партнером з розвитку особою та забезпечує реалізацію проекту (програми), у тому числі на платній основі;

відповідальна особа – фізична особа, яка призначена реципієнтом (бенефіціаром) для організації робіт, пов'язаних з реалізацією проекту (програми), та яка безпосередньо готує звіти для подання Секретаріатові Кабінету Міністрів України;

партнер з розвитку – іноземна держава, уряд та уповноважені урядом іноземної держави органи або організації, іноземний муніципальний орган або міжнародна організація, що надають міжнародну технічну допомогу відповідно до міжнародних договорів України;

інститути громадянського суспільства – громадські об'єднання, релігійні, благодійні організації, творчі спілки, професійні спілки та їх об'єднання, організації роботодавців та їх об'єднання, недержавні засоби масової інформації, легалізовані відповідно до законодавства України;

координатор проекту (програми) – заступник керівника бенефіціара або керівник структурного підрозділу бенефіціара, який уповноважений керівником бенефіціара забезпечувати нагляд за реалізацією проекту (програми), підготовку результатів поточного та/або заключного моніторингу та подання їх Секретаріатові Кабінету Міністрів України;

реципієнт – резидент (фізична або юридична особа), який безпосередньо одержує міжнародну технічну допомогу згідно з проектом (програмою);

субпідрядник – будь-яка особа (резидент або нерезидент), що має письмову угоду з виконавцем або реципієнтом, забезпечує реалізацію проекту (програми) в частині або в цілому та проводить процедури закупівлі за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги в рамках проекту (програми) [6; 14; 16; 17; 21; 22].

2. Процедура залучення міжнародної технічної допомоги

Процедура залучення міжнародної технічної допомоги полягає в наступному:

1. Міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим подають до Секретаріату Кабінету Міністрів України запити для залучення міжнародної технічної допомоги.

2. Секретаріат Кабінету Міністрів України аналізує подані запити на відповідність завданням та заходам, визначеним у Програмі діяльності Кабінету Міністрів, Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Цілях сталого розвитку, схвалених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1, регіональних стратегіях розвитку, інших стратегіях та узгоджує з партнерами з розвитку стратегічні програми на основі цих запитів. У разі потреби Секретаріат Кабінету Міністрів України ініціює утворення робочих груп у складі представників заінтересованих державних

органів, бенефіціарів та партнерів з розвитку для проведення експертизи, оцінки та погодження зазначених запитів та інших питань, пов'язаних із залученням та використанням міжнародної технічної допомоги.

3. Бенефіціар або потенційний реципієнт у разі надходження від партнера з розвитку пропозицій щодо започаткування проекту (програми) інформує про це Секретаріат Кабінету Міністрів України, оформляє запит до партнера з розвитку згідно з його вимогами і копію запиту подає до Секретаріату Кабінету Міністрів України. Для проектів (програм), у яких бенефіціар одночасно виконуватиме функції реципієнта (бенефіціар/реципієнт), план закупівлі товарів, робіт і послуг, що придбаваються за кошти міжнародної технічної допомоги узгоджується із бенефіціаром/реципієнтом. Партнер з розвитку або виконавець надсилає план закупівлі бенефіціару/реципієнту та в копії Секретаріату Кабінету Міністрів України [6; 14; 16; 17; 21; 22].

Важливим етапом після ініціювання та погодження пропозицій щодо започаткування проекту (програми) міжнародної технічної допомоги є обов'язкова державна реєстрація проектів (програм).

Державна реєстрація проектів (програм) є підставою для акредитації їх виконавців, а також реалізації права на одержання відповідних пільг, привілеїв, імунітетів, передбачених законодавством та міжнародними договорами України. Державна реєстрація проектів (програм) провадиться Секретаріатом Кабінету Міністрів України. Для державної реєстрації проектів (програм) реципієнт (реципієнти) та партнер з розвитку або уповноважена партнером з розвитку особа подають до Секретаріату Кабінету Міністрів України в електронному та паперовому вигляді відповідні документи. Секретаріат Кабінету Міністрів України розглядає подані усіма заявниками проекту (програми) документи і приймає рішення щодо проведення державної реєстрації проекту (програми). У державній реєстрації проектів (програм) може бути відмовлено в разі: невідповідності поданих заявником документів вимогам Порядку; невідповідності проекту (програми) узгодженій з партнером з розвитку стратегічній або щорічній програмі; завершення строку реалізації проекту (програми); виявлення в поданих документах недостовірної інформації [6; 14; 16; 17; 21; 22].

Державна реєстрація проекту (програми) підтверджується реєстраційною карткою проекту (програми). Одночасно з видачею

реєстраційної картки проекту (програми) робиться відповідний запис у реєстрі проектів (програм) міжнародної технічної допомоги, та розміщується план закупівлі на Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади (крім інформації, що становить комерційну таємницю). Бенефіціар у місячний строк після отримання від Секретаріату Кабінету Міністрів України копії реєстраційної картки проекту (програми) приймає рішення про організацію роботи з нагляду за його реалізацією, визначає координатора проекту (програми) та надсилає копію відповідного рішення Секретаріату Кабінету Міністрів України [6].

Проекти (програми) підлягають перереєстрації у разі зміни партнера з розвитку, виконавців, реципієнтів, бенефіціара, їх найменування, назви, цілей, змісту, кошторисної вартості, строків виконання проекту (програми), подання плану закупівлі. Секретаріат Кабінету Міністрів України анулює рішення про державну реєстрацію проекту (програми) у разі: відмови партнерів з розвитку, виконавців або реципієнтів від його (її) реалізації; неможливості усунення реципієнтом виявлених порушень щодо нецільового використання міжнародної технічної допомоги та/або виконавцем виявлених порушень щодо неналежної реалізації проекту (програми) у визначені бенефіціаром строки; неможливості усунення реципієнтом виявлених порушень щодо нецільового використання міжнародної технічної допомоги та/або виконавцем виявлених порушень щодо неналежної реалізації проекту (програми), що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку відповідно до пункту (с) статті 7 Угоди про виконання завдання у сфері розвитку між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для сприяння більш прозорим та підзвітним процесам врядування за широкою участі громадян та пункту (с) статті 7 Угоди про виконання завдання у сфері розвитку між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для сприяння стійкому економічному розвитку на широкій суспільній основі як засобу забезпечення сталої демократії в Україні, у визначені Секретаріатом Кабінету Міністрів України строки; неможливості усунення реципієнтом виявлених порушень щодо нецільового використання міжнародної технічної допомоги та/або виконавцем виявлених порушень щодо неналежної реалізації проекту (програми), який спрямований на підтримку розвитку інститутів громадянського

суспільства, у визначені Секретаріатом Кабінету Міністрів України строки [6].

Важливою підставою для можливості реалізації проектів (програм) міжнародної технічної допомоги є акредитація їх виконавців (юридичних осіб – нерезидентів).

Як вже зазначалося, підставою для такої акредитації, а також реалізації права на одержання відповідних пільг, привілеїв, імунітетів, передбачених законодавством та міжнародними договорами України є державна реєстрація проектів (програм) міжнародної технічної допомоги. Для акредитації виконавців (юридичних осіб – нерезидентів) до Секретаріату Кабінету Міністрів України подаються встановлені законодавством документи. Секретаріат Кабінету Міністрів України приймає рішення щодо акредитації виконавця (юридичної особи – нерезидента), яка підтверджується відповідним свідоцтвом. В акредитації може бути відмовлено у разі невідповідності поданих документів вимогам законодавства; виявлення у поданих документах недостовірної інформації [6; 14; 16; 17; 21; 22].

Свідоцтво про акредитацію виконавця (юридичної особи – нерезидента) проекту (програми) міжнародної технічної допомоги видається на строк дії договору (контракту) або проекту (програми). Зазначене свідоцтво є підтвердженням статусу виконавця (юридичної особи – нерезидента) як такого, що забезпечує реалізацію проекту (програми) відповідно до положень міжнародного договору України; підставою для звернення в установленому порядку щодо виготовлення спеціальних печаток і штампів виконавця, відкриття відповідних спеціальних рахунків в банках, відомості про які внесено до Державного реєстру банків, що використовуються для впровадження проектів (програм), одержання спеціальних службових карток і номерних знаків транспортних засобів для виконавців та їх іноземних працівників, інших спрямованих на реалізацію проекту (програми) дій, передбачених законодавством [6].

Секретаріат Кабінету Міністрів України має право анулювати рішення про акредитацію виконавця (юридичної особи – нерезидента) у разі офіційного звернення виконавця (юридичної особи – нерезидента) щодо анулювання рішення про акредитацію; припинення дії контракту на виконання проекту (програми); анулювання рішення про державну реєстрацію проекту (програми) [6].

Для того, щоб проект (програма) не втратили статус проекту (програми) міжнародної технічної допомоги, реципієнти неухильно мають забезпечувати цільове використання міжнародної технічної допомоги під час реалізації таких проектів (програм).

Так, реципієнт забезпечує своєчасне зарахування на баланс матеріальних цінностей, що надійшли в рамках проектів (програм) та оприлюднення на власному веб-сайті або у засобах масової інформації відомостей про отримання будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм), яке ввезено або придбано на митній території України; укладення грантової угоди. Реципієнт веде облік використаних коштів, які надаються в рамках міжнародної технічної допомоги у вигляді фінансових ресурсів (грантів), а бенефіціар за результатами моніторингу здійснює нагляд за цільовим використанням міжнародної технічної допомоги [6; 14; 16; 17; 21; 22].

Окремим напрямом у врегулюванні процесів залучення та використання міжнародної технічної допомоги є реєстрація представництв донорських установ в Україні, утворення яких передбачено міжнародним договором України. Така реєстрація провадиться Секретаріатом Кабінету Міністрів України у порядку, визначеному Постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153.

3. Моніторинг проектів (програм) міжнародної технічної допомоги

В законодавстві врегульовані питання моніторингу проектів (програм) міжнародної технічної допомоги.

Такий моніторинг проводиться Секретаріатом Кабінету Міністрів України разом з бенефіціаром та уповноваженими представниками партнера з розвитку (за згодою) під час реалізації проекту (програми) (поточний моніторинг) і на заключному етапі реалізації (заклучний моніторинг). Неподання реципієнтом бенефіціарові або бенефіціаром до Секретаріату Кабінету Міністрів України документів для здійснення моніторингу вважається рівнозначним незадовільному впровадженню проекту (програми). Секретаріат Кабінету Міністрів України інформує партнера з розвитку про незадовільне впровадження таких проектів (програм) та

порушує перед партнером з розвитку питання щодо зупинення їх реалізації до отримання Секретаріатом Кабінету Міністрів України необхідних документів [6; 14; 16; 17; 21; 22].

Секретаріат Кабінету Міністрів України готує щороку узагальнену інформацію про міжнародну технічну допомогу, що надається Україні, підготовлену за результатами моніторингу проектів (програм) разом з відповідними висновками, рекомендаціями та заходами щодо подальшого процесу залучення та використання міжнародної технічної допомоги та розміщує на Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади. Для підготовки узагальненої інформації Секретаріат Кабінету Міністрів України надсилає до партнерів з розвитку запити щодо надання виконавцями звітної інформації про результати реалізації проектів (програм) [6].

4. Координація міжнародної технічної допомоги

Координація міжнародної технічної допомоги здійснюється відповідно до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги [7], до якої Україна приєдналася згідно з Указом Президента України від 19 квітня 2007 р. № 325, виходячи з принципів спільної підзвітності та відповідальності партнерів з розвитку та країн-партнерів за результати надання допомоги.

Так, координація міжнародної технічної допомоги проводиться з метою удосконалення процесів планування, залучення, моніторингу та використання допомоги шляхом проведення відкритого діалогу та спільних зустрічей представників партнерів з розвитку та бенефіціарів. Система координації складається із трьох взаємозалежних рівнів: форуму «Партнерство з розвитку», стратегічної платформи, секторальних (міжсекторальних) робочих груп [6; 14; 16; 17; 21; 22].

Форум «Партнерство з розвитку» проводиться під головуванням Прем'єр-міністра України або уповноваженого члена Кабінету Міністрів України з метою представлення керівникам дипломатичних представництв партнерів з розвитку в Україні Програми діяльності Кабінету Міністрів України, обговорення процесу проведення реформ в Україні, а також визначення спільних стратегічних пріоритетів співробітництва та потреб у залученні міжнародної технічної допомоги. Стратегічна платформа проводиться під співголовуванням Віце-

прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України або уповноваженої особи Секретаріату Кабінету Міністрів України та представників керівного складу партнерів з розвитку з метою обговорення заходів, спрямованих на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Цілей сталого розвитку, схвалених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1, та для забезпечення їх узгодження із цілями та напрямками надання міжнародної технічної допомоги з боку партнерів з розвитку. Секторальні (міжсекторальні) робочі групи утворюються за погодженням із Секретаріатом Кабінету Міністрів України з метою проведення регулярного діалогу з партнерами з розвитку для представлення пріоритетів та результатів здійснення заходів, спрямованих на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та проведення реформ у відповідних напрямках державної політики, узгодження з партнерами з розвитку спільних напрямів співробітництва в рамках діючих проектів (програм) у відповідному напрямі, а також обговорення та узгодження напрямів співробітництва в ході підготовки майбутніх проектів (програм) [6].

Співголовами секторальних (міжсекторальних) робочих груп є керівники або заступники керівників органів державної влади відповідно до тематики робочої групи, уповноважені особи Секретаріату Кабінету Міністрів України та представники партнерів з розвитку. Організацію і проведення засідань секторальних (міжсекторальних) робочих груп забезпечує орган державної влади відповідно до тематики робочої групи спільно з партнерами з розвитку (за згодою). Засідання секторальних (міжсекторальних) робочих груп проводяться за участю представників Секретаріату Кабінету Міністрів України, органів державної влади. У разі потреби у складі секторальних (міжсекторальних) робочих груп можуть утворюватися підгрупи для співробітництва за окремими напрямками. Орган державної влади відповідно до тематики робочої групи у разі потреби розробляє та затверджує порядок роботи секторальної (міжсекторальної) робочої групи, підгруп у складі такої групи [6].

Як вже зазначалося вище важливим нормативно-правовим документом у сфері регулювання міжнародної технічної допомоги є Паризька декларація щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги (далі – Декларація).

В рамках Декларації сторони (як країни-донори та міжнародні організації, так і країни-реципієнти) взяли на себе зобов'язання щодо спрямування взаємних зусиль в наступних основних напрямках:

- 1) підвищення ефективності зовнішньої допомоги за рахунок гармонізації та узгодження результатів, взаємної звітності;
- 2) планування бюджету, уникнення дублювання заходів;
- 3) визначення критеріїв, стандартів виконання та підзвітності;
- 4) боротьба з корупцією та відсутністю прозорості в реалізації проектів зовнішньої допомоги;
- 5) уточнення показників ефективності, графіків та цілей надання зовнішньої допомоги.

Сторони Декларації зобов'язуються вжити конкретних та ефективних заходів, спрямованих на вирішення таких проблемних питань у сфері зовнішньої допомоги:

- недостатньої розвиненості системи закладів, що спрямовані на забезпечення розробки й виконання національних стратегій розвитку, орієнтованих на досягнення конкретних результатів, у країнах-партнерах;
- неспроможності забезпечити більш передбачувані та довгострокові зобов'язання стосовно надання донорської допомоги країнам-партнерам;
- недостатнього рівня делегування повноважень персоналу представництв країн-донорів і недостатньої уваги стимулюючим факторам, що можуть забезпечити налагодження партнерських відносин між країнами-донорами та країнами-партнерами;
- недостатнього рівня інтеграції глобальних програм й ініціатив до внутрішніх стратегій з розвитку країн-партнерів;
- корупції й відсутності прозорості, що підривають суспільну підтримку, перешкоджають ефективній мобілізації й розподілу ресурсів, а також зменшують частку ресурсів на здійснення діяльності, яка є надзвичайно важливою для викорінення бідності й забезпечення стійкого економічного зростання. Існування корупції не дає змоги країнам-донорам покладатися на відповідні національні системи країн-партнерів [7].

У Декларації визначені такі заходи стосовно підвищення ефективності зовнішньої допомоги:

- вироблення більш чітких національних стратегій розвитку країн-партнерів та забезпечення їхньої реалізації, а також посилення відповідних рамок діяльності (наприклад, планування, бюджету й оцінки виконання);

- поліпшення узгодження зовнішньої допомоги з пріоритетами, системами та процедурами країни партнера й стимулювання зміцнення їхнього потенціалу;

- підвищення рівня відповідної підзвітності країн-донорів і країн-партнерів перед своїми громадянами й парламентами для розробки політичних курсів, стратегій та забезпечення їхнього виконання;

- уникнення дублювання заходів і забезпечення більш раціональної донорської діяльності для максимального підвищення її економічної ефективності;

- реформування та спрощення стратегій і процедур країн-донорів для заохочення спільної роботи й прогресивного узгодження з пріоритетами, системами й процедурами країн-партнерів;

- визначення критеріїв, стандартів виконання та підзвітності для національних систем країн-партнерів у сфері державного фінансового управління, системі закупівель, фідучіарних гарантій і природоохоронних оцінок відповідно до широковизнаних успішних практик, а також забезпечення їхнього швидкого й широкого застосування [7].

В Декларації визначаються такі завдання партнерства учасників:

- причетність (країни-партнери повинні здійснювати ефективне керівництво шляхом розробки політики й стратегії з розвитку й координації своєї діяльності, спрямованої на такий розвиток);

- узгодження (усебічна допомога, надавана донорами, повинна ґрунтуватися на національних стратегіях розвитку, діяльності відповідних закладів та процедурах країни партнера; діяльність країн-донорів на більш узгодженій і прозорій основі з підвищеною колективною ефективністю);

- управління, орієнтоване на результати (управління ресурсами й удосконалення процесу прийняття рішень, орієнтованого на результати);

– спільна відповідальність (донори та партнери є підзвітними стосовно результатів наданої допомоги розвитку) [7].

5. Оподаткування та митне регулювання міжнародної технічної допомоги

Важливими є питання оподаткування та митного регулювання міжнародної технічної допомоги.

Так, у разі виникнення необхідності в реалізації права на податкові пільги, передбачені законодавством та міжнародними договорами України, Секретаріат Кабінету Міністрів України надсилає ДПС та Держмитслужбі копію реєстраційної картки проекту (програми) та копію плану закупівлі в електронному вигляді з метою інформування про наявність податкових пільг, передбачених законодавством та міжнародними договорами України в рамках реалізації проектів (програм). Секретаріат Кабінету Міністрів України невідкладно надсилає ДМС інформацію про анулювання рішення про реєстрацію проектів (програм) [6; 18].

Виконавець та субпідрядник, що реалізують право на податкові пільги, передбачені законодавством та міжнародними договорами України (крім договорів, пов'язаних із виконанням робіт з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему), щомісяця подає в письмовому та електронному вигляді органів ДПС, в якому перебуває на обліку як платник податків, відповідне інформаційне підтвердження. У разі коли виконавцем є юридична особа – нерезидент, що не перебуває на обліку як платник податків, інформаційне підтвердження подається в письмовому та електронному вигляді органів ДПС за адресою акредитації такої особи на території України та в копії Секретаріату Кабінету Міністрів України. Реципієнт, що реалізує право на податкові пільги в рамках проведення операцій, пов'язаних із виконанням робіт з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, щомісяця подає в письмовому та електронному вигляді органів ДПС, в якому перебуває на обліку як платник податків, відповідне інформаційне підтвердження [6].

Відповідно до п. 142.3. Податкового кодексу України звільняється від оподаткування прибуток підприємств, отриманий за рахунок міжнародної технічної допомоги або за рахунок коштів, які передбачаються в державному бюджеті як внесок України до Чорнобильського фонду «Укриття» для реалізації міжнародної програми – Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття» відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні, для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації, перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС. У разі порушення вимог щодо цільового використання вивільнених від оподаткування коштів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання з цього податку за результатами податкового (звітного) періоду, на який припадає таке порушення, а також сплатити пеню, нараховану відповідно до Податкового кодексу України [4].

Щодо сплати податку на додану вартість слід зазначити, що згідно із п. 180.4. Податкового кодексу України не є платниками податку на додану вартість особи – нерезиденти, які надають послуги з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, що надається на безоплатній та безповоротній основі, відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні та Угоди про грант (Проекту ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією. Положення ст. 208 Податкового кодексу України щодо оподаткування податком на додану вартість послуг, що постачаються нерезидентами, місце постачання яких розташоване на митній території України, не поширюються на постачання особою – нерезидентом, яку не зареєстровано як платника податку, послуг з підготовки до зняття і зняття

енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, що надається на безоплатній та безповоротній основі, відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні та Угоди про грант (Проекту ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією [4].

Відповідно до п. 197.11. Податкового кодексу України звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції із постачання товарів та послуг на митній території України та ввезення на митну територію України товарів як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана у встановленому законодавством порядку; постачання товарів та послуг на митній території України та ввезення на митну територію України товарів, що фінансуються за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана у встановленому законодавством порядку; ввезення на митну територію України майна як гуманітарної допомоги, наданої згідно з нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу» [4].

Особливості оподаткування податком на додану вартість операцій, пов'язаних із виконанням робіт з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему визначаються у ст. 211 Податкового кодексу України.

Так, на період виконання робіт з підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, які виконуються за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, що надається на безоплатній та безповоротній основі, або за рахунок коштів, які передбачаються в Державному бюджеті України як внесок України до Чорнобильського фонду «Укриття» для виконання міжнародної програми – Плану

здійснення заходів на об'єкті «Укриття» відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку щодо діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні та Угоди про грант (проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку, Урядом України і Чорнобильською атомною електростанцією: звільняються від оподаткування операції з імпорту товарів (сировини, матеріалів, устаткування та обладнання); оподатковуються за нульовою ставкою операції з постачання товарів (сировини, матеріалів, устаткування та обладнання), виконання робіт та постачання послуг на митній території України, що здійснюються в рамках міжнародної технічної допомоги. Суми податку, сплачені платником податку – виконавцем робіт, послуг за контрактом, укладеним з особою-нерезидентом, яка уклала контракт з реципієнтом, відшкодовуються з бюджету протягом місяця, що настає після місяця, в якому подається податкова декларація, за умови наявності належним чином оформлених документів та підтвердження їх матеріалами документальної перевірки [4].

Звільнення від оподаткування міжнародної технічної допомоги стосується також акцизного податку.

Так, відповідно до п. 213.3.9. Податкового кодексу України до операцій з підакцизними товарами, які звільняються від оподаткування, відноситься ввезення на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів) як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або як гуманітарної допомоги, наданої згідно з нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу» [4].

Звільняється від оподаткування міжнародна технічна допомога, що надходить в рамках ініціативи країн Великої вісімки «Глобальне партнерство проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення».

Так, відповідно до п. 28 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України тимчасово, на період реалізації проектів (програм) за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до ініціативи країн Великої вісімки «Глобальне партнерство проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення», звільняються від оподаткування

податком на додану вартість операції з: ввезення на митну територію України товарів у митному режимі імпорту, що не виробляються в Україні, визначених підпунктом 11 пункту 4 розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України. Перелік та порядок ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України. У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку збільшує податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент імпорту таких товарів, а також зобов'язаний сплатити пеню; постачання на митній території України товарів (крім підакцизних товарів і товарів груп 1-24 згідно з УКТ ЗЕД) та надання послуг, якщо такі товари/послуги оплачуються за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до ініціативи країн Великої вісімки «Глобальне партнерство проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення». Перелік товарів/послуг та порядок здійснення таких операцій визначаються Кабінетом Міністрів України. У разі порушення встановлених вимог платник податку, який фактично скористався правом на податкову пільгу, вважається таким, що умисно ухиляється від оподаткування, і до такого платника застосовуються штрафні (фінансові) санкції [4].

Митний режим використання міжнародної технічної допомоги визначається Митним кодексом України.

Так, відповідно до ст. 282 Митного кодексу України у випадках, встановлених цим Кодексом та іншими законами з питань оподаткування, при ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі від оподаткування митом звільняються товари, що ввозяться на митну територію України в рамках міжнародної технічної допомоги відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; на період виконання робіт щодо підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему – товари (сировина, матеріали, устаткування та обладнання), що надходять в Україну в рамках міжнародної технічної допомоги, яка надається на безоплатній та безповоротній основі для подальшої експлуатації, підготовки до зняття і зняття енергоблоків Чорнобильської АЕС з експлуатації,

перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему та забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС [5; 18].

Згідно із п. 4 Розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України тимчасово звільняються від оподаткування ввізним митом при ввезенні на митну територію України та поміщенні в митний режим імпорту на період реалізації проектів (програм) за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до ініціативи країн Великої вісімки «Глобальне партнерство проти розповсюдження зброї та матеріалів масового знищення», – товари (крім підакцизних товарів і товарів груп 1-24 згідно з УКТ ЗЕД), що не виробляються в Україні та ввозяться на митну територію України у рамках реалізації зазначених проектів (програм). Перелік та порядок ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України [5; 18].

6. Міжнародно-договірне регулювання міжнародної технічної допомоги

Важливим джерелом нормативно-правового регулювання міжнародної технічної допомоги є міжнародні договори. Зупинимося на огляді таких договорів із окремими країнами, які є основними донорами України.

Так, урядова допомога США в Україні надається на підставі рамкових угод між Урядом України та Урядом США щодо техніко-економічного співробітництва, а саме:

– Угоди між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 07.05.1992;

– Угоди між Україною і Сполученими Штатами Америки щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної ядерної зброї, а також запобігання розповсюдженню зброї масового знищення від 25.10.1993;

– Угоди між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про здійснення Програми Корпусу Миру США в Україні від 06.05.1992 [15; 19; 20].

Правовою основою співробітництва України з Федеративною Республікою Німеччина є:

- Рамкова Угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про консультування і технічне співробітництво від 29.05.1996;

- Угода (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про створення місцевих бюро Німецького товариства міжнародного співробітництва ГмбГ (GIZ GmbH) та Кредитної установи для відбудови (KfW) від 19.12.2019 [15; 19; 20].

Правовою основою співробітництва України з Урядом Королівства Норвегія є:

- Рамкова Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про технічне та фінансове співробітництво від 18.10.2016;

- Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про співробітництво у сфері ядерної і радіаційної безпеки, зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему від 30.11.2012 [15; 19; 20].

Правовою основою співробітництва України з Урядом Канади є Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Урядом Канади стосовно канадської програми співробітництва від 24.10.1994. За прийнятою в Канаді класифікацією канадська програма співробітництва з Україною реалізується в рамках 5 основних типів проектів: технічна допомога, регіональні ініціативи, гуманітарна допомога, комерційні кредити, багатостороння допомога [15; 19; 20].

Правовою основою співробітництва між Україною та Швецією у сфері технічної допомоги є Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Швеція про загальні умови технічного та фінансового співробітництва від 29.08.2007, ратифікована Законом України № 320 – VI від 04.06.2008 [15; 19; 20].

Правовою базою співробітництва між Україною та Швейцарською Конфедерацією у сфері технічної допомоги є Угода між Урядом України та Урядом Швейцарської Конфедерації про технічне та фінансове співробітництво від 13 жовтня 1997 року, ратифікована Законом України від 14 травня 1999 року № 665-XIV [15; 19; 20].

Правовою основою двостороннього співробітництва із Великою Британією є:

- Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії стосовно технічної допомоги від 10.02.1993;

- Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Міністерством енергетики й кліматичних змін Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво у сфері радіаційної безпеки, фізичного захисту й нерозповсюдження ядерних матеріалів від 31.08.2009 [15; 19; 20].

Починаючи з 1997 року Японія надає Україні допомогу в рамках програми Офіційна Допомога Розвитку/Japan's Official Development Assistance (ODA), яка складається із пільгових кредитів та безоплатної допомоги. Безоплатна допомога Уряду Японії надається Україні в рамках Угоди між Урядом України та Урядом Японії про технічне співробітництво та грантову допомогу від 10.06.2004, ратифікованої 01.07.2004 [15; 19; 20].

В рамках даного дослідження окремо слід зупинитися на огляді аналітичних матеріалів Уряду України щодо підсумків та перспектив співпраці із ЄС у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги [11; 19; 20].

Так, у квітні 2020 року з боку ЄС було анонсовано про надання Україні пакету допомоги, спрямованої на боротьбу та ліквідацію наслідків COVID-19, яка склала 190 млн. євро. Допомога надається у таких ключових напрямках:

підтримка термінових та коротко-строкових потреб у сфері охорони здоров'я;

зміцнення закладів охорони, підвищення інституційної спроможності МОЗ;

подолання наслідків кризи у соціальній та економічній сферах.

Для залучення допомоги ЄС на підтримку реформ в Україні, боротьби та ліквідації наслідків пандемії COVID-19 у 2020 році підписано:

1) 9 угод про фінансування нових програм допомоги на загальну суму 222,6 млн. євро у таких напрямках: підтримка електронного урядування та цифрової економіки (25 млн. євро); підтримка сільського господарства та малих фермерських господарств (26 млн. євро); підтримка ЄС для розвитку сільського господарства та малих фермерських господарств в

Україні (25 млн. євро); підтримка малих та середніх підприємств (МСП) в Україні (20 млн. євро); програма технічного співробітництва 2020 (60 млн. євро, з яких 5 млн. надається на фінансування заходів у сфері охорони здоров'я); розвиток громадянського суспільства України (20 млн. євро); програма ЄС «Міцні регіони» (30,0 млн. євро); кліматичний пакет для стабільної економіки (CASE) в Україні (10,0 млн. євро); співробітництво у сфері ядерної безпеки (6,6 млн. євро).

2) 8 Додаткових угод для внесення змін до діючих Угод: Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) до Угоди про фінансування між Урядом України та Європейським Союзом, представленим Європейською Комісією, «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні» (з метою продовження терміну дії Угоди); Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) до Угоди про фінансування Програми технічного співробітництва (ENI/2015/037-834) між Урядом України та Європейським Союзом, представленим Європейською Комісією» (з метою продовження терміну дії Угоди); Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) до Угоди про фінансування між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, «Підтримка ЄС України у відновленні її економіки (EU SURE)» (з метою продовження терміну дії Угоди); Додаткова угода № 1 між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, про внесення змін до Угоди про фінансування програми «Підтримка реформ з розвитку верховенства права в Україні (ПРАВО)» (з метою продовження терміну дії Угоди та надання додаткового фінансування у розмірі 10 млн. євро); Додаткова угода № 3 (у формі обміну листами) до Угоди про фінансування між Урядом України та Європейським Союзом, представленим Європейською Комісією, «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» (з метою продовження терміну дії Угоди); Додаткова угода № 3 між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, про внесення змін до Угоди про фінансування програми «Підтримка комплексного реформування державного управління в Україні (ENI/2016/039-569)» (з метою оновлення Додатку 1 «Технічні та адміністративні положення» до Угоди, зокрема, внесення змін до Показників ефективності 1 «Регламент Уряду» та 5 «Єдине вікно надання адміністративних послуг «Е-малятко», що будуть використовуватися для виплати обумовлених

траншів); Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) до Угоди про фінансування Річної програми дій 2018 року щодо співробітництва у сфері ядерної безпеки між Урядом України та Європейською Комісією, яка діє від імені Європейського Союзу (з метою зміни методу реалізації контракту з постачання обладнання для ДАЗВ з прямого управління на непряме управління); Додаткова угода № 1 між Урядом України та Європейським Союзом, представленим Європейською Комісією, про внесення змін до Угоди про фінансування Програми технічного співробітництва 2017 року (з метою продовження терміну практичної реалізації Угоди та переспрямування невикористаних коштів дозволить Європейській Комісії збільшити фінансування заходу, спрямованого на підтримку України у сфері реформування системи державного управління) [11; 19; 20].

17 грудня 2020 р. Рада ЄС затвердила Багаторічну фінансову перспективу на 2021-2027 роки, яка набрала чинності з 1 січня 2021 року. Відповідно до прийнятого Радою рішення, затверджено довгостроковий бюджет у розмірі €1 074,3 млрд. для ЄС (у цінах 2018 року), включаючи фонд «ЄС наступного покоління» – €750 млрд., що дозволить ЄС надати безпрецедентні 1,8 трлн. євро фінансування впродовж найближчих років на підтримку відновлення економіки після наслідків пандемії COVID-19 та довгострокових пріоритетів ЄС у різних напрямках [11; 19; 20].

У рамках нової Багаторічної фінансової перспективи ЄС на 2021-2027 роки (БФП) затверджено інструмент «Сусідство, розвиток та міжнародне співробітництво» (NDICI) із бюджетом €70,8 млрд. Також інструмент NDICI доповнюватимуть: Інструмент передвступної допомоги (IPA III) – €12,5 млрд.; Гуманітарна допомога – €10,3 млрд.; Інструмент Спільної зовнішньої та безпекової політики (CFSP) – €2,4 млрд.; Інструмент для закордонних територій, у т. ч. Гренландії (OCTs) – €444 млн.; Інше – €1,4 млн. [11; 19; 20].

Обсяги допомоги в рамках цього інструменту для України буде визначено пізніше.

На поточний момент допомога ЄС надається на виконання положень Порядку денного асоціації Україна – ЄС та Угоди про асоціацію з ЄС в рамках: 268 проектів технічної допомоги ЄС (пройшли державну реєстрацію) на загальну суму приблизно

414,3 млн. євро, що реалізуються через національні та регіональні програми допомоги ЄС, програми прикордонного співробітництва, механізм Twinning, освітню програму Еразмус+, Креативна Європа та Інструмент ядерної безпеки; 1 програма секторальної бюджетної підтримки на загальну суму 90 млн. євро у сфері державного управління [11; 19; 20].

Щодо перспектив залучення допомоги ЄС слід зазначити, що 27 жовтня 2020 року, у форматі відео зустрічі, проведено двосторонні консультації між ЄК та Україною про пріоритети співробітництва в рамках нової фінансової перспективи ЄС на 2021-2027 роки. З метою підготовки Багаторічної рамкової програми підтримки ЄС України на 2021-2027 роки Європейській стороні було передано узагальнений за пропозиціями центральних органів виконавчої влади перелік ключових пріоритетів та завдань, які потребують залучення міжнародної технічної допомоги ЄС на 2021-2027 роки.

Серед ключових пріоритетів в рамках співпраці з ЄС було визначено: подальшу співпрацю з ЄС для більш глибокої політичної та економічної інтеграції; допомогу для ліквідації наслідків пандемії COVID-19 та пом'якшення впливу пандемії на соціально-економічний розвиток; відновлення Східної частини України; зелену економіку; діджиталізацію та інновації; розвиток приватного сектору; реформу державного управління; верховенство права включаючи питання боротьби з корупцією; інфраструктуру; охорону здоров'я та розвиток соціального сектору.

В рамках нової фінансової перспективи програмування співробітництва з ЄС буде здійснюватися на основі Багаторічних індикативних програм, які визначатимуть основні пріоритети та загальні обсяги фінансування.

Співробітництво із іншими країнами з боку ЄК буде продовжено базуючись на принципі політичного діалогу та надання допомоги виходячи із прогресу у проведенні реформ. Тобто фактично співробітництво в рамках нової фінансової перспективи до 2027 року буде базуватися на принципі "more for more", який застосовувався і до попереднього програмного періоду.

Також продовжується процес програмування нових програм прикордонного співробітництва (ППС) на період 2021-2027 років.

7. Перспективи розвитку законодавства України у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги

Переходячи до перспектив розвитку законодавства України у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги слід зазначити, що у Верховній Раді України в різні періоди були зареєстровані два проекти Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» – № 2040 від 12.12.2006 р. [12] та № 3725 від 04.12.2013 р. [13]. Однак жоден із них не був прийнятий.

Виходячи із аналізу законодавства України, практики залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Україні можливо прийти до висновку про необхідність прийняття Закону України «Про міжнародну технічну допомогу».

Необхідність прийняття такого закону обґрунтовується тим, що відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 92 Конституції України засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи визначаються виключно законами України. В Україні вже прийняті Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про гуманітарну допомогу». Однак, базовий закон про міжнародну технічну допомогу не прийнято, хоча це, по суті, є прямою вимогою ст. 92 Конституції України.

Дія пропонованого закону має поширюватися на правовідносини, що виникають у сфері планування, залучення, використання, моніторингу та надання міжнародної технічної допомоги

Аналіз економічного та правового змісту такого виду міжнародного економічного співробітництва як міжнародна технічна допомога дає можливість запропонувати її авторське визначення, а саме: «міжнародна технічна допомога – вид зовнішньої економічної допомоги, що відповідно до міжнародних договорів України надається у вигляді фінансових та інших ресурсів, робіт та послуг донорами з метою підтримки соціально-економічного розвитку України та Україною, її донорами, іншим державам».

До проекту зазначеного закону доцільно додати положення про гарантії для донорів, виконавців, бенефіціарів та реципієнтів у разі зміни законодавства України (аналогічні за правовим змістом тим, що містяться у ст.8 Закону України «Про режим іноземного

інвестування»). Воно може бути викладене в наступній редакції: «Якщо в подальшому спеціальним законодавством України про міжнародну технічну допомогу будуть змінюватися умови залучення та використання міжнародної технічної допомоги, передбачені законодавством України, то протягом виконання проекту (програми) міжнародної технічної допомоги на вимогу донора застосовуються умови залучення та використання міжнародної технічної допомоги, що існували на початок реалізації такого проекту (програми) міжнародної технічної допомоги».

Висновок

Виходячи із вищезазначеного слід зробити висновок про те, що удосконалення правового механізму планування, залучення, використання, моніторингу міжнародної технічної допомоги в Україні та надання міжнародної технічної допомоги Україною, її донорами, є важливим фактором підвищення ефективності проведення економічних реформ в Україні та її міжнародної економічної інтеграції.

Література:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
6. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#n18>
7. Паризька декларація щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги від 02.03.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_271#Text

8. Угода про виконання завдання у сфері розвитку між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для сприяння більш прозорим та підзвітним процесам врядування за широкою участі громадян (Угода АМР США № 121-0001-АА) від 17.09.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_002-14#Text

9. Угода про виконання завдання у сфері розвитку між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для сприяння стійкому економічному розвитку на широкій суспільній основі як засобу забезпечення сталої демократії в Україні (Угода АМР США № 121-0002-АА) від 17.09.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_001-14#Text

10. Угода між Урядом України та Організацією Північно-атлантичного договору про статус Представництва НАТО в Україні від 22.09.2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_033#Text

11. Інформаційна довідка Кабінету Міністрів України щодо стану та перспектив залучення допомоги ЄС (станом на 15.01.2021). URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga/novini-program-i-proektiv-mizhnarodnoyi-tehnichnoyi-dopomogi>

12. Проект Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» № 2040 від 12.12.2006 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=27828

13. Проект Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» № 3725 від 04.12.2013 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49239

14. Омельченко А. В. Адміністративно-правові засади використання міжнародної технічної допомоги в Україні. *Правове регулювання економіки*. 2017. № 16. С. 63-71. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/24_11_2015/2017/8_pdf.pdf

15. Інформаційна довідка Міністерства економіки України щодо співробітництва у сфері технічної допомоги. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=3eee780d-1b64-40fc-9c4d-b410e6c3f390>

16. Омельченко А. В. Правовий механізм залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 7. С. 112-115. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2013/07_2013.pdf

17.Омельченко А. В. Податкове, митне та валютне регулювання використання міжнародної технічної допомоги в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 8. С. 3-5. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2013/08_2013.pdf

18.Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів інформації з питань митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій, і Порядку їх ведення : наказ Міністерства фінансів України від 29.05.2012 р. № 623. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0988-12#Text>

19.Технічна та фінансова допомога. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/tekhnichna-ta-finansova-dopomoha>

20.Стратегія сталого розвитку України – 2030. URL: http://nbuviar.gov.ua/images/praktuka_susp_peretvoren/2020/10.pdf

21.Потапова О. В. Правові засади міжнародної технічної допомоги. *Правове регулювання економіки*. 2012. № 11-12. С. 442-450. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/24_11_2015/2012/124502.pdf

22.Гаруст Ю. В., Миргород-Карпова В. В. Адміністративно-правові засади діяльності контролюючих органів щодо використання коштів міжнародної технічної допомоги. *Правові горизонти*. 2019. № 17. URL: <https://law-review.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/%E2%84%961730-2019-112-128.pdf>